

MONASTERIORUM
CISTERCIENSIVM FEMINEI SEXVS
DE GRADEFES

ET

OTERO DE LAS DUEÑAS

HISTORICA SYNOPSIS,

J. L. C. auctore

LEGIONE,
TYPIS MARIANI GARZO,
MDCCCLXXXIII.

9951

A/45.083

FONDO ANTIGUO

MONASTERIORUM
CISTERCIENSIVM FEMINEI SEXVS
DE GRADEFES
ET
OTERO DE LAS DUEÑAS
HISTORICA SYNOPSIS,

J. L. C. auctore

LEGIONE,
TYPIS MARIANI GARZO,
MDCCCLXXXIII.

PERILLUSTRI AC REVERENDÆ M. D. BER-
NARDÆ PRUDENTIÆ MOLINA, MONASTERII
de Gradefes MODERATRICI.

Narratiunculam monasteriorum cisterciensium
feminei sexus, Legionensi Episcopo subjectorum,
quam olim ab Ordinis generali Historiographo
rogatus concinnavi et edidi, nonnihil auctam tuis
precationibus obsequens denuo typis mandavi.

Faxit Deus ut adeo exiguam opellam, quamvis
laudabili tuo desiderio exsolvendo omnino im-
parem, benevole accipere pro tua benignitate non
dedigneris.

Vale et ora pro me
J. L. C.

*Monialium Cisterciensis Ordinis
in diœcesi Legionensi Monasteria.*

B. Bernardi doctrinæ sanctitatisque fama è Claravallensi monasterio exsiliens universam qua latè patet Ecclesiam pervaserat, nomen decusque concilians Cisterciensi instituto, cujus religioso habitu insignitus fuerat, ut solet patri filius rectè moratus. Hinc christianarum pleræque nationum nihil habuerunt antiquius quam ut novam monasticam familiam, quæ tales scientia et virtute alebat natos, certatim susciperent et sedulo propagarent. Quod in aliis regionibus acciderat non poterat non evenire in nostra Hispania, in qua veluti in proprio solo egregia quæcum-

que opera imis latisque radicibus coalescunt; potissimum cum soror Imperatoris Sancia, Justitiæ culmen et Pietatis apex jure merito appellata (1) et Abbatem Claravallensem, cujus familiaritate (2) utebatur, et sacrum cui militabat ordinem quantum in se erat diligere-
ret. Tale enim exemplum à summo apice descendens non poterat non ad imitandum allicere. De asceteriis Cisterciensium monialium in Legionensi diœcesi fundatis vel Legionensis episcopi in ditionem concessis solummodò acturus, ne in alienam segetem falcem mittere videar, non sine animi mœrore, prætereundum duxi quæ et quanta erga Cisterciense institutum, in Regnis fratris sui imperio subjectis, princeps illa piaque femina fecerit. Ab omni ergo

---

(1) Epitaphium Sanciæ in Legionensium Regum Pantheo.

(2) S. Bernardus Epist. 301. Sanciæ sorori Imperatoris Hispaniæ anno 1149.

alia re distractus commissum mihi munus protinùs aggrediar.

Duo tantum Monialium Cisterciensis ordinis monasteria, quod sciam, in Legionensi diœcesi ad hoc tempus exstiterunt, scilicet quod vulgò dicitur *de Gradefes* et quod *de Otero de las Dueñas* nuncupatur, sumptis nominibus à locis ubi ab ipsorum conditoribus sita fuere; quod quidem secundum adauxit cognomine ab ipsis religiosis feminis illud incolentibus mutuato. Primum adhuc floret, aucta ejus communitate accessione Sanctimonialium ejusdem instituti, quæ olim in monasterio S. Bernardi *de Aviles*, Ovetensis diœcesis, Deo se mancipaverant. Secundum ad nostram usque tempestatem viguit, ad annum videlicet 1868, quo ejus Monachæ expulsæ ab impio Gubernio, ex communi rerum perturbatione oborto, inter Ascetrias parthenii *de Villoria*, ordinis Præmostratensis, ad Asturicensem diœcesim spectantis, hospitii vel potius refugii locum invenerunt. Non

multis ab hinc diebus Moniales supers-
tites *de Otero*, amore propriæ ordinis
percitæ, præfatum monasterium *de Gra-*
defes petierunt, ibique apud sorores
magna lætitia et communi gaudio de-
gunt. Pauca de utrisque, sed satis eli-
quata singillatim dicam.

S. Mariæ DE GRADEFES monasterium

Gradefes oppidum est ad dexteram
fluminis *Esla* situm, quinque à Legio-
nensi civitate leucis, quâ ad orientem
vergit, intra hujus provinciæ et diœce-
seos fines. In hoc loco, æëris placida
suavitate, terræque uberibus fructibus
valde commendato, fundatum est an-
no 1168 Monialium monasterium sub
advocatione S. Mariæ, religiosa pietate
nobilissimæ feminæ D. Teresiæ Perez (1),
viduæ D. Garciaë Perez, prædicti loci to-

---

(1) Manriqueus, Annal. Cisterc. tomo 2, pro
Perez habet Garcia, quod est nomen viri.

parchæ, pari nobilitate, ut pote uterque Regiæ Aragonum domûs sanguine cretus. Juvenis adhuc cum ejus vir è vita decessisset, Deo se totam suaque omnia devovere constituit. Itaque in cœnobio ab ipsa non modico sumptu constructo, simul cum aliis adolescentulis, partim consanguineis, partim domesticis, quæ eam sequi voluere, nonnullisque Monialibus è Tulebrensi cœnobio S. Mariæ Charitatis sacro, Turiasonensis diœcesis, ad id opus adductis, sese recepit, votaue religiosa emitens sub Regula S. Benedicti juxta Cisterciensem Reformationem, Abbatissaque communi suffragio renuntiata, insigni monasterio S. Mariæ *de Gradefes*, Cisterciensis ordinis, fundamenta jecit. In professione ut mos est Mariæ nomen sibi adscivit, retinens tamen prius Teresiæ: idcirco in syngraphis, ipsa Abbatissa, confectis modo Maria modo Teresia nuncupatur. Obtulit etiam monasterio pro cultus et monialium sustentatione, ædificiique conservatione perplura oppida ut *Gra-*

defes, Llamas, Herreros, Villaverde, Valmatado, Mansilla Mayor, Quintanilla del Paramo, Villamudarra et alia quæ cum summo in ea imperio à rege Alfonso VII, imperatore cognominato, dono acceperat vir ejus ob sua in Saracenorum bello optime merita. Novennio post ecclesiam quæ nunc stat, juxta stylum quem dicunt latino-byzantinum ædificatam, commodulatione et venustate nulli secundam, adjunxit, prout habet sequens in lapide incisa inscriptio, parietem ipsius ecclesiæ adhærens.

ERA MCCXV KLS MARCII FVNDATA EST
ECCLESIA SANCTE MARIE
DE GRADEFES AB ABBATISSA
TARASIA

Ex lapidibus affabrè perpolitiss condita, tribus alis vel, ut jam receptus fert usus, navibus, fornicibus tectis, constat, quarum laterales in posticum centralis se jungentes hemicyclum constituunt, fenestris instructum, qui in tres absides defluit. Media navis extremis, id est australi et septentrionali, celsior, con-

tinete cellam, semiorbicum figuram referentem, septem circumornatam arcibus, totidemque fenestris, cujus centrum ciborium, veluti altaris umbraculum tenet. Haud difficulter animo subiit quantum majestatis templo superaddat deambulatorium quod, ut innuitur, à transepto circum sanctuarium decurrit. Si universa quæ interiùs exteriùsve hanc ecclesiam honestant singulatim enarrare liceret, neque columnas quæ centralis navis pilas ambiunt vel fenestris aptantur, neque capitella quibus illæ coronantur, neque arcuum acutam formam semicircularemve fenestrarum, neque demum mensulas quibus absides extrinsecùs cinguntur omittenda fore videretur. Ad aream templi adeo decori et pulchri per unicam januam acutè arcuatam, serræque dentibus ornatam aditus patet (1). Inter sepulcra quæ ingredienti se inspicienda offerunt unum

---

(1) F. J. Parcerisa, *Recuerdos y Bellezas de España, Asturias y Leon*. Madrid. 1855.

tantum dignosci potest, ac proinde hoc referre sufficiat, quod continet nempe statuam sacerdotis jacentem sequensque epitaphium:

AQVI IAZ DON NICOLAS
QVE FVE CAPELLAN D'ESTE MONESTERIO
ET CANONIGO DE LA EGLESIA
DE LEON
ET FINO DOMINGO XXII DEL MES
DE MARZO ERA DE
MIL E CCC E LXIV ANNOS

De alio in presbyterio sito, ad exuvias fundatricis ipsiusque viri forte destinato, licet prioris nihil unquam continuerit, non remanet quidquam nisi statuæ jacentes. Cæterorum memoriam tempus edax, hominumque incuria veluti ex condicto ab integro deleverunt.

Vita functa est abbatissa Teresia in bona senectute era MCCLX, (1) quæ est annus 1222, ideoque dignitatem ab-

---

(1) Manriquius, loco citato, assumit eram pro anno, sicque ait Teresiam mortuam era MCCXXII, quæ respondet anno 1184.

batialem obtinuit per longum 56 (1) annorum intervallum. Ut ne mortua discederet à sororibus, quæ viventi adeo cordi illi erant, jacet in Capitulo; vir autemejus in ecclesia juxta altare majus. In ipso Capitulo placida compositam pace quiescere fertur fundatricis nepotem, Gradefiensem monacham, omni virtutum genere eximiam, cujus memoria, præter claram stirpem et sanctitatis famam, ita oblitterata est ut etiam nomen desideretur. Quantum omnium virtutum genere claruerit Teresia apprime enarrat Menologium (2) Cister-

---

(1) Liber *Tumbo* vel *Becerro* vulgo appellatus, hortatu D. Mariæ de Quiñones Pimentel, abbatissæ perpetuæ S. Mariæ de *Gradefes*, à Fr. Matheo de la Vega, monacho S. Mariæ de *Sandoval*, anno 1594 conscriptus. Servatur in Gradefiensis monasterii tabulario.

(2) Menologium Cisterciense notationibus illustratum, auctore R. P. Chrysostomo Henriquez. Antuerpiæ MDCXXX. fol. Libet huc inserere annotationem huic loco subjectam, quæ sic se habet.

ciense sequenti elogio: «Sexto idus Maii.
»Hispania beata Teresia virgo, quæ in
»Cœnobio beatæ Mariæ *de Gradefes* à se
»constructo, disciplinis Cisterciensibus
»se subiecit, et splendorem Regii sanguini-
»nis admirandis virtutibus et miraculo-
»sis operibus decoravit, et cæteris virgi-
»nibus, quibus dignitate Abbatiali pru-
»dentissime præfuit, egregia sanctitatis
»exempla reliquit.»

Interfuit duobus Capitulis quæ in
cœnobio S. Mariæ *de las Huelgas* prope

«Maii 10. Teresia. De ea scripserunt Petrus de
»Urceyo in Hispanico Itinerario, Philippus Segui-
»nus, libro 3 Sanctorum Ordinis Cisterciensis,
»cap. 121, tit. De Sancta Teresa cœnobii *de Gra-*
»*defes* abbatissa, ubi habet: Teresa virgo sanctis-
»sima et celeberrima, ex Regio Aragonicorum
»sanguine oriunda, in Legionensi diœcesi Cœno-
»bium, quod *de Gradefes* dicitur, sacris Virginibus
»Cisterciensium Ordini consecratis extruxit, egre-
»gieque dotavit. In eo Cœnobio aliquot annis soli
»Deo inserviens, multas virgines sub Religione
»monastica aggregavit, quibus prima præfuit. Qui-
»escit ibidem multis et sanctis operibus gloriosa.»

Burgos celebrata sunt. Primum die 27 Aprilis 1187, ut monasteria Monialium Cistercii in Castellæ et Legionis regnis constituta instar Congregationis componerentur, illudque *de las Huelgas* ceu caput cætera agnoscerent. Secundum non multo post tempore, ut ea quæ, sicut Gradefiense, in priore submissionem non præstiterant, obedientiæ vinculo quo tenebantur præpedita, illo soluto, Abbatissæ Huelguensi subjicerentur. Qua facta submissione, obtenta ad id Tulebrensis Abbatissæ licentia, Abbatissa *de Gradejes* pro tempore existens cum tribus aliis, ordine vero secunda, deputatur ut annuatim visitationem instituat monasterii *de las Huelgas* ejusque Abbatissæ et monialium.

Aviti Gradefiensis Monasterii splendoris veluti vestigium existimari profecto potest patronatûs jus in plures ecclesias, quod olim habuit, et hactenus ex parte tenet; vi cuius penes eum erat nominatio in solidum ad parochialia beneficia *de Gradejes, Herreros* cum *Valmatado*,

Llamas, Villaverde la Chiquita, Valdepolo, Quintanas de Rueda, Garfin, Mansilla Mayor, Grajarejo et S. Clodio de Cornejos inter Villiguer et Villasabariego; unaque cum aliis patronis, ad parochialia de Villamuño, Villalman, Vidanes, Valdealcon, Castellanos, Casasola et Valdemorilla (1).

Anno 1245 (2) ex monasterio Gradefiensis ortæ sunt Sanctimoniales quæ, ab abbatisa D. Teresia Alfonso missæ, novum *de Otero* postea *de las Dueñas* cognominatum, in Ovetensi diœcesi, incoluere, ibique Cisterciensem Militiam protendere studuerunt. Ad hoc pium

---

(1) Libro de Advertencias y Avisos para los Mayordomos del Monasterio de Gradefes, por el P. Fr. Joan de Quintanilla, hijo de la Spina, 1610. En el archivo de Propiedades del Estado, de la provincia de Leon.

(2) Manriquijs, Annal. Cisterc. tomo 3, levi conjectura ductus ait ex monasterio Gradefiensi exisse sanctimoniales quæ in illo *de S. Columba* prope *Benavente* vitam monasticam anno 1181 inaugurarunt.

opus copiosam fecerat donationem D. Maria Nuñez de Guzman, comitissa *de Villalba de la Loma* hac conditione ut Abbatissæ *de Gradefes* potestati erigendum cœnobium perpetuo subjiceretur. Hinc evenit ut illius Abbatissa in hoc plenam jurisdictionem haberet ut Mater, Antistita et legitima Administratrix.

Abbatissa Huelguensi adprecante, Leo papa X per Litteras Apostolicas die 13 novembris 1517 datas interdixit sacros conferre habitus in monasteriis filiationis et obedientiæ illius Abbatissæ sine ejus licentia in scriptis, assignans cuique numerum religiosarum feminarum quæ recipi possent, qui in monasterio Gradefiensi in 20 ex iis quæ ad chorum adscriptæ sunt et 5 (1) conversarum quas dicunt consistit.

Sæculo XVI mediante Monasterium *de Otero Gradefiensem* Abbatissam in

---

(1) Medula Historica Cisterciense, por Fray Roberto Muñiz, tomo v, Valladolid, 1786, 4.º. —Apuntes Históricos sobre el Monasterio de S. Maria de las Huelgas, por D. José María Calvo, Burgos, 1846, 8.º

jus vocare apud Romanam Curiam ausum est, reverà ut ab ejus potestate se subduceret, prout jampridem tentarat, licet consilium tegeret abusus qui in ipsius exercitio irrepserant obtendens, ac præsertim quod vi usa fuerit in illud religiosum cœtum, ut reapse factum est ad Moniales *de Otero* quoad electionem Abbatissæ in officio retinendas. Sed post diuturnam contentionem quæ alternas obtulit vices, Sacra Rota Romana, habita filiationis ratione, inspectaque fundatricis voluntate per definitivam sententiam statuit Abbatissæ *de Gradefes* pro tempore existenti licuisse et licere præfatum Monasterium *de Otero* ipsiusque Abbatissam et Moniales visitare, corrigere et castigare, electionemque Abbatissarum illius confirmare. Cui sententiæ, quæ firma declarata est, obedientiam præstiterunt Abbatissa et Moniales *de Otero*, præsentem Abbatissam *de Gradefes*, die 23 octobris 1561 (2)

---

(2) Quintanilla, op. cit.

Quando in hoc cœnobio, juxta novum Regularium jus, post Tridentinum Concilium à Gregorio XIII in Const. *Exposcit* præcipuè statutum, Abbatissis perpetuis successerint triennales me planè latet; compertum tamen habeo hoc post annum 1594 eventum iri, etenim D. Maria de Quiñones Pimentel quæ hoc munere tum temporis fungebatur Abbatissa perpetua adhuc nuncupata in publicis tabulis reperitur.

Anno 1618 Moniales *de Gradefes* ad civitatem *Medina de Rioseco* translatae sunt, orbem ab incolis oppidum et incommoda inde emergentia obtendendo, quasi stante monasterio in deserto loco urgeret monitum Tridentinum; sed ingentia damna præsertim in re familiari expertæ ad pristinum domicilium, gratulantibus Gradefiensibus, reluctantibus è contra Metymnensibus reddierunt anno 1623, duce D. Elisabetha Maria de Quiñones et Acuña, è Carricensi monasterio, in Asturicensi diœcesi, adducta in Abbatissam Gradefiensis, sub cujus

docto regimine hoc cœnobium adeo floruit ut ejus ædificia in ruinam prona veluti è ruderibus erecta viderentur.

Ut usu receptum erat monasterium Gradefiense jure filiationis Tulebrensi ab initio subdictum fuit; sed anno 1189 in hoc jure suffecta quoad monasteria Castellæ et Legionis Abbatissa S. Mariæ *de las Huelgas*, quæ ut notum est ex tunc, singulari prorsus privilegio, potestate quasi episcopali polluit, à præfata Abbatissa dependere cœpit Gradefiense. Nihilominus ab ordinario loci non omnino tunc temporis exemptum fuit, nam era MCCCVII, quæ respondet anno 1269, abbatissa Onega (1) cum omnibus Monialibus obedientiam et subjectionem vovit Episcopo Legionensi juxta Regulam S. Benedicti, *salvo ordine suo*. Nunc autem plenæ jurisdictioni Legionensis Episcopi ceu jure postliminii restitutum est. Litteris enim Apostolicis *Quæ diversa* fel. rec. Pii

---

(1) España Sagrada, tomo xxxv.

papæ IX die 14 julii 1873, quibus privilegiatæ omnes jurisdictiones in Hispaniarum regnis extinguuntur, subjectaque territoria, loca, monasteria propriis vel finitimis diœcesibus adjunguntur, Abbatissæ Regalis domûs S. Mariæ *de las Huelgas* in cætera Castellæ et Legionis cœnobia jurisdictio penitus cessavit, proindeque Monasterium S. Mariæ *de Gradefes* utpote intra Legionensis diœcesis fines constitutum, ejusdem Sedis Episcopo pro tempore existenti subjectum fuit, ut videre licet in Decreto die 24 Januarii 1874 Em. Cardinalis Moreno, Archiepiscopi Vallisole-tani, cui Apostolicarum Litterarum executio commissa fuerat.

Gradefiense cœnobium non modo languerat sed penè jam finem attingebat plerisque monialibus naturali morte peremptis, quin aliæ religiosæ feminæ migrantium partes susciperent, cum Legionensis Episcopus Exc. ac Ill. D. Saturninus Fernandez de Castro, postea Burgensis Archiepiscopus et jam pri-

dem è vivis sublatum, tam piæ domûs servandæ desiderio æstuans, illud veluti è cineribus excitavit. Sciens enim Moniales partheni S. Bernardi *de Aviles*, Cisterciensis ordinis in diœcesi ovetensi, ex quo è suo domicilio à victrici perduellione fuerant avulsæ anno 1868 in monasterio S. Pelagiî *de Oviedo*, ordinis Benedictini, ac proinde extra suum institutum vitam agere, seu verius hanc sacram familiam ex defectu propriæ domûs exinanitione interire, nullum non movit lapidem ut hunc Ascetriarum cœtum monasterium S. Mariæ *de Gra-defes* attraheret. Hoc modo communi utriusque religiosæ familiæ necessitati consultum volebat. Laudabilia adeo desideria, Deo juvante, felicem effectum obtinere; nam, adepta Ovetensis episcopi venia, die 14 mensis decembris anni 1880 Moniales præfati monasterii S. Bernardi *de Aviles*, quibus nihil aliud in votis erat, prompto hilarique animo, laudantes Deum qui sic infelicis suæ sortis miseretur, ad cœnobium

S. Mariæ *de Gradefes* pervenerunt, ubi summa sororum ibidem commorantium et universi populi lætitia receptæ sunt. Post tam faustum eventum, nihil æquè prosperum incasum iri sodalibus Cisterciensibus existimari poterat; et tamen contigit. Etenim alia religiosa familia è loco suo similiter ejecta ad Gradefiense monasterium se contulit, Moniales nempe S. Mariæ *de Otero de las Dueñas*, quæ à proprio monasterio die 30 novembris anni 1868 vi expulsæ apud Ascetrias cœnobii *de Villoria*, ordinis Præmostratensis, in Asturicensi diœcesi, sexdecim annos ut hospitæ degerunt, donec proprii instituti amor tandem effecit ut quæ temporis injuriæ et hominum iniquitati supererant sponte sua remearent ad paternam domum unde majores sui septem retrò sæculis exierant, prout, bonorum omnium plausu die 12 septembris anni 1882 factum est.

S. Mariæ de OTERO DE LAS DUEÑAS
monasterium

Quinque à Legionē leucis, ad septentrionalem plagam, non longè à flumine *Luna*, læva parte hujus alvei, stat vicus hispanè *Otero de las Dueñas*, qui ad legionensem provinciam, diœcesim vero ovetensem (1) pertinet. Cognomentum *de las Dueñas* à femineis sodalibus proculdubio mutuatum apertè innuit parthenium sub advocazione S. Mariæ Cisterciensis ordinis, illic erectum, de quo nunc sermo. Hujus originem, progressum et finem prout ex authenticis instrumentis in ipsius tabulario asservatis patet quanta possim brevitate enarrabo. D. Maria (2) Nuñez de Guzman, comitissa

---

(1) Manriquijs, Apéndice ad III Annal. Cisterc. tomum, 5, non rectè ait S. Mariam de Otero esse in Legionensi diœcesi, cum sit in Ovetensi,

(2) Carta de donación. En el archivo del monasterio de Otero.

de Villalba (1) *de la Loma*, comitis D. Nunnii Melendez (2) filia, femina pietate non minus quam opibus insignis, era MCCLXXVIII, quæ in annum Domini 1240 incidit, egregiam Deo fecit donationem eo animo ut in S. Maria (3) *de Otero* parthenium Cisterciensis ordinis institueretur, hancque curam commis-

---

(1) F. J. Parcerisa, op. cit., errore deceptus asserit hoc monasterium fundatum à Comitissa *de Luna*. Comitis *de Luna* título primus omnium à rege Enrico IV (1454-1474) D. Didacus Hernandez de Quiñones fuit insignitus.

(2) Real Cedula de D. Juan I, dada en Medina del Campo á 23 de Diciembre de 1380. En el archivo del monasterio *de Otero*.—Nunnus vel Nuno Melendi, Menendi aut Menendiz legitur inter nomina Procerum confirmantium in tribus donationibus monasterio S. Petri *de Eslonza* ann. 1165-1175-1177, in duabus parthenio Legionensi S. Mariæ *de Carbajal*, 1175-1178, et in una monasterio S. Mariæ *de Sandoval*, 1180, Ferdinando II rege, factis.

(3) *Otero* jam erat B. Mariæ dicatus antequam ibi Cisterciense monasterium fundaretur.

sit D. Teresiæ Alfonso, monasterii *de Gradefes* abbatissæ, statuens ut tam præfata abbatissa quam aliæ quædam in dignitate successores eamdem in novum monasterium potestatem et jurisdictionem haberent quam abbatissam *de las Huelgas* prope *Burgos* notum est gaudere super monasteria Cisterciensium monacharum in regnis Castellæ et Legionis (4). Eapropter ex Gradefiensi monasterio deducta fuit religiosa colonia quæ anno 1245 hoc condidit cœnobium; quod quidem fundatricis munificentia et grato quem ab incunabulis exhalabat virtutis odore brevi adeo crevit tam facultatum quam honorum ac dignitatum copia ut et monasterium non modo prædia, sed integra oppida cum plena juris in eis dicendi potestate acquisiverit, et ejus Abbatissa præ-

---

(4) Fertur hujus Comitissæ sepulcrum illud esse quod in Ecclesia conspiciebatur è regione alterius à vulgo mythico heroi Bernardo del Carpio tributi.

claris titulis Comitissæ *de Villalba de la Loma* et Toparchæ *de Villacintor, Grajalejo, Mataluenga, Otero de las Dueñas* et duodecim servorum *de Vinayo* fuerit nobilitata. His etiam causis referendum sanè est quod asceterium *de Otero* jus haberet in solidum nominandi ad parochialia beneficia *de Villacintor, Mataluenga, los Barrios de Luna, Otero de las Dueñas, Benllera, Villabandin et Grajalejo*, et ad simplicia *de Irede* prope *los Barrios de Luna, Vinayo* et *Valdefresno* prope *Canales de Luna*; et simul vel vicissim cum aliis Patronis ad parochialia *de Villalba de la Loma, Oncina, Villagonta* et *Saludes de Castroponce*, et ad simplex *de Grajalejo*.

Habita filiationis ratione, ut mos erat, et etiam expressa fundatricis ordinatione Abbatissæ S. Mariæ *de Gra-defes* potestati monasterium *de Otero* ab initio subditum fuit, salvo appellationis jure ad Abbatissam S. Mariæ *de las Huelgas* prope *Burgos*, cujus illa

communitas filia, hæc neptis existimabatur. Quo quidem jure perraro, si umquam, usum erit sodalitium *de Otero*, cum sæpe sæpius ad Pontificiam Sedem vel ad Apostolicum Nuntium in emergentibus quæstionibus, omisso medio recurrerit.

Nonnulli tamen jurisdictionis actus in hoc cœnobium sæculo XV desinente ab aliis Præsulibus exerciti perspicuè ostendunt quoddam deliquium passam Abbatissæ *de Gradefes* potestatem. Ex his referre juvat confirmationem Abbatissæ *de Otero* pro D. Mentia de Quiñones priùs ab Ovetensi episcopo D. Alfonso de Palenzuela die 9 julii 1482, deinde à Visitatore simulque Reformatore Cisterciensis ordinis in Hispaniarum regnis Fr. Petro, abbate monasterii S. Mariæ *de Piedra*, Turiasonensis diœcesis, die 10 ejusdem mensis et anni factam. Quæ quidem ab Abbatissæ possessione, instante Gradefiensi abbatissa Catharina, Fr. Antonii de Moros deputati Abbatis præfati monasterii *de Pie-*

dra mandato dejecta, decretoria sententia à iudicibus apostolicis quos Sixtus papa IV, deposita Abbatissa exposulante, constituerat die 6 aprilis 1484 lata, in pristinum honorem ac dignitatem fuit restituta, remota D. Maria de Robles quæ, contempta appellatione à D. Mentia interposita, in ejus locum suffecta fuerat; cumque interjecta fuisset appellatio à Gradefiensi Abbatissa, nova sententia à iudicibus apostolicis quos Innocentius papa VIII dedit die 5 martii 1489 pronuntiata, prior in omnibus suis partibus confirmata est (1).

Quod non rarò evenit, materno filialique amore temporis tractu frigescente, ægrè ferebant Moniales *de Otero* dependentiam ab Abbatissa *de Gradefes*, ut patet ex protestationibus ac litibus quibus talis jurisdictionis exercitium ab illis crebrò impetebatur. Inter hæc

---

(1) Compulsoriales expedidas en Roma á 18 de Noviembre de 1546. In monasterii *de Otero* tabulario.

jurgia nullum fortassè gravius quam quod exarsit mortua abbatissa D. Francisca de Acuña. Obtinuerat à Leone papa X die 17 martii 1520 ob inimicitias, discordias et odia inter utrumque sodalitiū *de Otero* nempe et *de Gradefes*, præcipuè exorta hujus Abbatissæ electionis occasione, quam ea quæ erat *de Gradefes* confirmare renuens confirmavit Deputatus Ordinis Reformatoris, roborabitque ipsemet Romanus Pontifex 14 aprilis 1514; obtinuerat inquam speciale Breve Apostolicum quo, dum ipsa vixerit dumtaxat, Abbatissæ monasterii *de Gradefes* sufficiebatur Abbas asceterii S. Mariæ *de Belmonte*, ejusdem ordinis, Ovetensis diœcesis, quoad visitationem et correptionem monasterii *de Otero*, necnon ejus Abbatissæ et monialium. Ex hoc singulari casu occasionem arripuerunt Moniales *de Otero* sese exsolvendi à potestate Abbatissæ *de Gradefes*, afferentes se nulli subditas et subjectas esse in visitatione et correptione nisi Prælatis

datis et deputatis per Sedem Apostolicam. Proinde, inconsulta Abbatisa *de Gradefes*, elegerunt in Abbatisam monasterii *de Otero* D. Beatricem Cabeza de Vaca. Erat tunc temporis Abbatisa monasterii *de Gradefes* D. Anna Ramirez de Quiñones, quæ cum nuncium accepisset de electione, se inscia peracta, propria jura ac privilegia sarta tecta servare studens, illicò armata manu petivit (2) monasterium *de Otero*, ibique constituta compulit moniales novam electionem, se præsentem, efficere, et electam, quæ ipsamet D. Beatrix Cabeza de Vaca fuit, præstare illi obedientiam et jurare de stando semper obedientiæ Abbatisæ pro tempore existentis *de Gradefes*. Hac causa ad Sedem Apostolicam anno 1546 ab Abbatisa *de Otero* delata, Sacra Rota Romana die

---

(2) Ante Tridentinum Concilium, quemadmodum cæteræ Abbatisæ alia præter proprium cœnobia sub se habentes, per se ipsam, post autem per Commissarios visitabat.

26 junii anni 1560, utrisque partibus auditis, solemniter declaravit jus confirmandi electionem Abbatissarum monasterii *de Otero*, visitandi ac corrigendi ejus Abbatissam et moniales spectare ac pertinere Abbatissæ pro tempore existenti monasterii *de Gradefes* tamquam illius matri et superiori (1). Sed cum pax quæ jampridem desiderabatur non inde exurgeret, jussu et auctoritate Romani Pontificis S. Pii V instituta fuit monasterii *de Otero* Apostolica visitatio quæ anno 1575 ad effectum perducta (2) est; sed incassum quæcumque scitè et cordatè præscripta, cum quæ parere debuerant mandatis non steterint.

Anno 1598 adhuc in monasterio *de Otero* non erant inductæ Abbatissæ triennales, etenim D. Francisca de Acuña Osorio quæ hoc eodem anno præ-

---

(1) Ejecutoriales expedidas en Roma en julio de 1560. En el archivo del monasterio *de Otero*.

(2) El expediente de esta visita se guarda en el archivo del monasterio *de Gradefes*.

dictum asceterium moderabatur Abbatissæ perpetuæ in publicis actis nomen fert.

Præfatam potestatem servavit illæsam Abbatisa *de Gradejes* usque ad annum 1796. Hoc vero tempore prisca illius Abbatissæ in monasterium *de Otero* auctoritas penitus deleta est. Hujus eventus causam summam refferam. Apostolicus Nuntius in Hispaniarum regnis, suscepta denuntiatione Abbatissæ *de Gradejes*, simul cum valida Catholici Regis commendatione, de collapsa religiosa disciplina inter Moniales S. Mariæ *de Otero*, visitationem Apostolicam hujus monasterii ordinavit, commissitque Lic. D. Augustino García de Atocha, archidiacono *de Benavente* in cathedrali Ovetensi. Peracta visitatione, inter alia proposuit Delegatus, prout jam antea ipsæmet Sanctimoniales enixe petierant, quod abolita jurisdictione Abbatissæ *de Gradejes*, curæ pastorali Legionensis Episcopi utpote vicinioris Ovetensi cujus est territorium, monasterium *de*

Otero commendaretur. Sedes Apostolica huic propositioni benignè annuens per Litteras fel. rec. Pii papæ VI die 14 aprilis 1795 præfatum monasterium *de Otero* à dependentia et subjectione Abbatissæ S. Mariæ *de Gradefes* et cujuscumque Superioris Cisterciensis ordinis sejunxit, Legionensisque Episcopi spirituali jurisdictioni omninò subdidit. Quæ resolutio plenum sortita est effectum per Litteras executoriales Apostolici Nuntii die 2 maii 1796, et per acta episcopalia 14 et 15 septembris ejusdem anni (1).

Vigebat monastica disciplina sub paterna præfectura Legionensis Episcopi cum facta publicæ rei sus deque conversione, Monasterium S. Mariæ *de Otero* fluctibus illius diri turbidique

---

(1) Testimonio de la visita apostólica en el monasterio *de Otero de las Dueñas*, hecha por el Licenciado D. Agustín García de Atocha, arcediano *de Benavente* en la Catedral de Oviedo, en 1794. En el archivo episcopal de Leon.

maris raptatum est. Anno enim 1868, die vero 30 novembris, expulsis Monialibus jussu tam immanis quam impii Gubernii, subversæ societatis legitimi foetus, monasterio unà cum ecclesia non multo post funditus everso, hæc religiosa ædes, sanctarum virginum olim habitaculum, communi illius populi finitimorumque omnium planctu miserè periit. Sic quod effrenes perditissimique homines tumultuatim inceperant, ferrum et ignem tum asceteriis, tum veri Dei templis admoventes, iidem ipsi supremæ potestatis jam usurpato nomine contra jus et fas ad finem detulerunt.

Hoc cœnobium eximiis virtutibus illustravit V. D. Lucia Francisca de Losada et Quiroga in oppido vulgo *Cubillos*, Asturicensis diœcesis, die 13 decembris 1654 nobilibus piisque parentibus orta. A teneris annis magni habens carnis munditiam virginitatem Deo voverat; quapropter etiam si eam matrimonio appeterent nonnulli non certè

infimæ conditionis viri, ut par erat cum ageretur de filia toparchæ *de Cubillos, Cubillinos, Cabañas de la Dornilla* et *Finolledo*, et nepte Vicecomitis *de Quintanilla de Florez*, in qua præterea hæc stirpis decora animi celsitudine corporisque venustate extollebantur, omnes tamen Christo Jesu quem sibi sponsum elegerat posthabuit. In præfata domo ingressa ut hospita die 15 octobris 1685 Cisterciensi militiæ nomen datura, aliquod post tempus habitum induit, tyrocinioque optimè expleto monasticam professa est Regulam sub nomine Angelæ Franciscæ à Conceptione. Quamvis non modo doctrinæ sed morum integritate clareret, hinc educta est Sacri Consilii periclitandæ fidei jussu malevolæ delationis causa, et in monasterio Vallisoletano SS. Joachim et Annæ sacro, Cisterciensis etiam Ordinis sed exactioris observantiæ die 15 octobris 1692 deposita, ut ibi de ipsius vitæ ratione accuratum examen institueretur. Ab omni doli labe immunis declarata

die 10 julii 1696 sui que juris effecta, austerius institutum jamdudum anhelans, hoc in parthenio Cisterciensem vestem denuò sumpsit die 15 augusti 1697, solutaque dote à consanguineo suo Marchione *de Inicio* professionem emisit, cognomine à Conceptione pro à Cruce commutato. Quibus in ædibus, vitæ curriculo emenso, dives virtutibus, divinisque charismatibus cumulata, Abbatissa existente, anno 1710, die vero 16 julii, spiritum Deo redidit, magna cum sororum ædificatione, nec minore mœstitia, quæ se presertim exhibuit in ejus parentalibus, in quibus vix poterant temperare à lacrimis. (1)

---

(1) Vida de la V. M. Sor Angela Francisca de la Cruz, por F. Pablo Yañez de Avilés. 2.ª edicion, Valladolid por Tomás de S. Pedro Calderon. 1752.—4.º

Index.

	<u>Pag.</u>
Perillustri ac Reverendæ M. D. Bernardæ Prudentiæ Molina, Monasterii <i>de Grade-</i> <i>fes</i> Moderatrici (<i>Nuncupatio.</i>)	3
Monialium Cisterciensis Ordinis in dicece- si Legionensi Monasteria.	5
S. Mariæ <i>de Gradefes</i> monasterium. .. .	8
S. Mariæ <i>de Otero de las Dueñas</i> monas- terium.	24

9